

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

(concurse, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.
PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.
Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 263.

De-ale zilei.

Dacă privim cu ochii deschiși asupra vieții lumii din zilele noastre, în cercul cât de restrâns al experienței ce ne trece prin fața oglinzii sufletului, vedem că ea își străbate foarte pripită cărările sale, ridicând și zdrobind în cale, pe fiii neamului omenesc.

Și cumpenind rostul pripelii și urmelor ce viața lasă, trebuie să ne gândim și noi, ca totația călători, cari avem fiecare câte-un drum de făcut în lumea aceasta și moșteniri de lăsat viitorimii de urmași ai noștri și trebuie să ne prevedem cu opincile de fer din poveste, pentru a ajunge la limanul, la țermul dorit.

Grele sunt de agonisit, și mai greu de păstrat cele de trebuință pentru viață; și în goana vieții omul singuratic peste grele zăgazuri are să treacă. De aceea, oameni cari prețuiesc mulțimea, cari înțeleg neajunsurile ei, totdeauna s'au găsit, ca povățuitori și îndreptători a celor prea slabi, a celor ce au trebuință de sfaturi, îndrumări și ajutor pentru o muncă rodnică și folositoare.

Pentru ușurarea vieții materiale, pentru folosința poporului nostru, s'a pornit o mișcare, o mișcare de întovărășiri economice la sate, căci »unde-i unul nu-i putere, unde-s doi puterea crește«.

Oameni cu pricepere început-au, în părțile Orăștiei, cu vorba, scrisul și făpta, să lucreze pentru întemeierea la sate de tovărășii economice, și mai în urmă tovărășii de asigurarea vitelor.

Două lucruri de mare folos pentru poporul nostru sunt acestea și cu atât mai mult — cu cât economia este ocupațiunea de căpetenie, iar întovărășirea, prin însași ființa sa este o garanție mai sigură a valorării produselor și roadelor muncii poporului nostru agricol și cultivător de vite.

Fără a ne adânci în aprecieri de specialitate, ce nu cad în competența noastră, relevăm faptul, că activitatea inițiată în părțile Orăștiei, a adus până în prezent însemnate roade, cari se vădesc chiar și prin faptul întrupării într'o »Centrală«, a tovărășiiilor formate până în prezent.

Principiul, adică faptul concentrării, fie acela de forțe ori de produse, este un factor de căpetenie, în viața zilelor noastre și e de o importanță și mai mare pentru lupta economică din viitor. Aceia, cari vor să trăiască și să poată să se susțină în mijlocul concurenței, care mereu sporește, vor găsi sprijin și temelie în înșotiri, în asocieri; în consecință, nu putem să nu ne exprimăm bucuria, pentru mișcarea pornită și la poporul nostru; și sub acest raport, — recomandând totodată factorilor noștri conducători din mijlocul poporului, să nu întrelase de a se interesa de organizarea în tovărășii economice a poporului, după exemplele de pân'aci, în vederea salvării ori chiar a progresului nostru economic.

În munca lor desinteresată și devotată inițiatori acestei organizării economice și-au pus de gând să meargă cu »apostolie«, în curând în câteva sate fruntașe din părțile ardelenene, ungurene, în Banat, Bihor, Chioar, Sălăgiu și Maramurăș...

În fața frumoasei porniri, aminte ne aducem de legenda: din Purice Movilă! —, iar celor ce se adresează în rândul întâi aceste cuvinte, le zicem: — Vestitorilor de bine cu pâne și sare să le eșiți înainte!

S.

Panegiric

pentru sărbătoarea sf. Trei-Ierarhi dela 30 Ianuarie.

— de George dela Sarata, Iasi. —

(Urmare și fine.)

După ce se întoarse acasă, el se socotea, cu retragerea sa, că a greșit înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, de aceea se înfătoșă năntea adunării bisericești din Nazianz cu cuvintele următoare :

„Rog pe Dumnezeu de iertare..., iată, sunt aici, Voi păstorilor și împreună servitorilor ! sunt aici turmă nevinovată, demnă de arhipăstorul Hristos ! sunt aici o tată ! împărtășește-mi binecuvântarea ta“.

Ca preot, sf. Grigore, deveni nu numai spriginul bătrânului său tată și episcop, ci și apărător puternic al creștinizmului contra căruia se pornise cu ură ne împăcată împăratul Iulian Apostatul.

Ajungând mai târziu Sf. Vasile episcop al Cesariei din Capadocia primii și sf. Grigorie, îndemnat de dănsul, demnitatea de episcop al Sasiunei. Ca episcop desfășură o activitate foarte binecuvântată în predicarea cuvântului dumnezeesc și în păstoriarea turmei sale, dar după moartea fratelui său, a surorii sale și în fine a părinților săi, se strămută la Seleucia Isauriei, unde-l ajunse și vestea despre moartea amicului său, a sf. Vasile.

În Seleucia n'a stat mult, căci prevedința dumnezeiască-l chemă la Constantinopol ca să îndrepte starea religioasă și morală a acestei cetăți.

Tristă eră mai ales starea poporului ortodox, carele suferia urgie grea din partea Arienilor ce ajunseseră stăpânitori ; iar ortodoxii erau o mică turmă, fără conducător și fără ordine, cari în loc de biserică, nu aveau decât un mic paraclis.

În astfel de împrejurări veni sf. Grigorie la Constantinopol. Grija lui cea mai mare eră de a ridică, a întări și a apăra credința ortodoxă și a îmbunătăți viața religioasă și morală, ceea ce și făcū în mod strălucit prin organizarea și guvernarea înțeleaptă a bisericești, prin regularea și săvârșirea demnă a cultului d-zeesc, prin păstoriarea credincioasă și plină de jertfe, prin părinteasca purtare de grijă de orfani, văduve și sărmani. Tot cu același zel, tărie de suflet, abnegațiune, ba chiar cu pericol de moarte se luptă demnul arhipăstor și în contra eresurilor Arienilor, Macedonenilor și Apolinariștilor pe care le combătea cu multă măestrie.

Adâncele și vestitele lui cuvântări despre D-zeu, unul în ființă și întreit după persoane și mai cu seamă acele *cinci* cuvântări în care apăra divinitatea Domnului nostru Iisus Hristos și a sf. Duh și prin care el a înfrânt învățăturele eretice ale Evnomienilor și ale Macedonienilor, îl fac atletul *credinței ortodoxe* și-i au câștigat numele de *teolog* sau cuvântător de Dumnezeu, nume, cu care mai înainte fu onorat numai sf. apostol și evangelist Ioan.

Astfel sf. Grigorie câștigă cauza ortodoxiei în Constantinopol. Apoi ajutat și de împăratul Teodosie cel Mare a prefăcut modestul paraclis în biserică cea frumoasă a „Anastasier“, adevărată a reinvierii ortodoxiei; pe lângă aceasta și celelalte bisericești din Constantinopol, cari până atunci se aflau în mâinile ereticilor au fost ocupate în urmă iar de ortodoxi.

Spre a încoronă succesul acesta împăratul Teodosie convoacă la anul 381 al doilea sinod ecumenic, carele se adună chiar în Constantinopol și la care sinod sf. Grigorie fu confirmat în scaunul arhiepiscopal al acestei cetăți și mai primii și preșidenția sinodului.

Sf. Grigorie în sinod se sili din toate puterile a spori unirea și pacea bisericești și a înlătură desbinarea de care mai eră sfâșiată încă biserică Antiohiei, dar nevoințele lui nefiind bine primite de unii, și mai murmurând și câțiva episcopi, sosiți mai târziu la sinod, în contra strămutării lui din scaunul Sasimei în scaunul Constantinopolului, zicând că aceasta nu s'a făcut canoniceste, sf. Grigorie, spre a nu fi cauza unor desbinări noi, demisionă îndată din scaunul arhiepiscopal al Constantinopolului, pentru care eră pizmit, și se retrase și din sinod, zicând : „Întindeți-Vă mânele frățește și vă uniți, eu vreau să fiu al doilea Iona și vreau să mă sacrific bucuros pentru mântuirea corăbiei (bisericești), cu toate că nu sunt vinovat de furtuna ce s'a iscat. Lăsați să cadă soarta asupra mea și aruncați-mă în mare. Un pește binevoitor din adâncime mă va înghiți. Numai o datorie mai am încă să plătesc, adevărată moartea, și aceea lui Dumnezeu“.

Apoi într'o cuvântare solemnă își luă rămas bun dela biserică și turma sa, zicând între altele :

„Rămâi sănătoasă, Anastasia mea, care ai un nume atât de cuvios ! Căci tu ai ridicat iarăși credința noastră, atât de desprețuită mai înainte ! Tu loc al învingerii noastre, Tu Silo nou, unde mai întâi am statornicit iarăși cortul legii, după ce a rălăcit 40 ani prin deșert !

„Dar și Tu, biserică mare și renumită, proprietatea noastră cea nouă, care de abia acum dela Cuvântul cel vecinic al lui Dumnezeu ți-ai primit adevărata ta mărire, rămâi și tu fericită !

„Rămâi cu bine, scaunul meu arhiepiscopal, tu, scaun pizmit și plin de pericol ! Și voi preoți, venerabili prin umilință și etate, și voi toți ceilalți, ce serviți mesei lui Dumnezeu și Vă apropiați de dănsul cel ce e pururea aproape : Rămâneți sănătoase și voi cetelor de curioși, voi armoniilor de cântări, de psalmi, voi rugelor de noapte, voi fecioarelor curate, voi femeilor modeste, voi văduvilor și orfanilor și voi ochilor de sermani, care vă îndreptați privirea cătră D-zeu și cătră mine ! Rămâneți sănătoase voi așezămintelor de binefacere, pline de iubire cătră străini și cătră Hristos ! Rămâneți cu bine, Voi, auzitorilor zeloși ai cuvântărilor mele cei ce Vă înbulzați aici ! Rămâi sănătoasă, Tu, cetate mare și iubitoare de Hristos ! Apropiati-Vă de adevăr și Vă întoarceți spre bine, onorați pe D-zeu mai mult de cât erați deprinși ! Rămâi sănătos și tu, Răsăritul și tu, Apusule, pentru care și de care sunt combătut !

„Fiilor ! păziți lucrul cel bun, care Vi l'am încredințat și aduceți-Vă aminte de suferințele mele pentru Voi“.

Cu astfel de cuvinte pătrunzătoare și părintești se despărți demnul păstor de turma sa, și cu conștiința împăcată că și-a împlinit cu sfințenie toată datorie se întoarsă pentru scurt timp iar la Nazianz, de unde apoi la anul 383 se retrase, și de astăzi dată pentru totdeauna, iarăși la patrimoniul părintesc adevărat în singurătatea dela Arianz. Dar și aici bătea inima marelui sfânt pentru binele comun și el, după cum mărturisesc numeroasele sale cuvântări, epistole și poezii religioase, care până în ziua de astăzi sunt monumentul cel mai frumos din restimpul acest din urmă al vieții lui, se îngrijea cu multă duioșie când de aface-rile bisericești, când de ale țarei sale, iar cu deosebire de ale orașului Nazianz ; când de binele și prosperitatea fiecăreia îndeosebi, silindu-se a propaga adevărul și virtutea, a alina durerile, a înlătură nenorocirile, a spori mângăerea și pacea între toți, până ce, învins de activitatea-i neobosită și de luptele grele, precum

și de suferințele trupești, reposă la anul 389 în vârstă de 63 de ani.

Astfel viețui și astfel murî sf. Grigorie cuvântătorul de D-zeu, adevărat acela care în tot cursul vieții sale luptase inimos contra eresurilor domnitoare pe atunci. Acela, care a dus prin aceasta cauza ortodoxiei la un triumf strălucit. Iar prin scrierile sale numeroase, temeinice și sublime, sf. Grigorie rădică învățătura și literatura bisericească la cel mai înalt grad de înflorire.

Și acestea le îndeplini în împrejurări grele, în suferinți trufești, pedici mari, între dușmani și persecuțiuni înverșunate, ce-i veniră chiar și din partea unor clerici. Dar și în mijlocul acestor nevoi, își păstră toată *tăria credinței și a speranței în Dumnezeu*, toată măreția spiritului și a caracterului, toată noblețea, umilința și *uitarea de sine*.

Pentru aceea precum în timpul vieții lui era onorat și respectat de toată lumea creștină și chiar de necreștini, așa și în toate timpurile următoare până în ziua de astăzi, viața sa, faptele și scrierile sale, au atras admirațiunea nu numai a preoților și a creștinilor bisericii răsăritene, ci chiar și aceloră dintre apuseni care de altminterlea nu sunt de fel amici, nici a bisericii răsăritene, nici a ortodoxiei și cu toate acestea nu pot să nu se închine înaintea unui caracter atât de tare și înaintea unui spirit atât de mare, carele prin erudițiunea lui vastă, prin elocvența lui strălucită, a explicat și interpretat doctrina creștină, a fixat adevărul ei înțeles, a explicat și a închis gurile ereticilor și a arătat creștinilor adevărata cale, calea dreptei credinți și a faptelor bune, pe care trebuie să meargă spre a câștiga fericirea vremelnică și vecinică.

Iată cine a fost sf. Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu.

Și acum, fraților, după ce cu toții cunoaștem viața sfântă și activitatea rodnică creștinească a Sf. Grigorie, să ne întrebăm, ca buni creștini ce suntem, ce hotăriri luăm în acest moment? Ne vom mulțami numai a admira viața lui sfântă și faptele lui cele bune, sau ne hotărîm a le și urmă? La aceasta fiecare să cugete bine și mai ales să-și amintească, că credința noastră creștină ne îndeamnă lămurit, să urmăm întocmai vieții lui sfinte și să punem în practică virtuțile lui, căci zice sf. Scriptură: „Cel ce va face și va învăța acela mare se va chema întru împărăția cerurilor“. (Mat. 5. 19). Și în alt loc sf. Scriptură învață: „credința fără fapte este moartă“ (Isac 2. 20).

Să ne folosim deci cu toții de această măreață icoană ce ne-o pune înainte azi sf. noastră biserică de măreția sufletească a sf. Grigorie Cuvântătorul de D-zeu, și să ne silim a-i urmă întocmai în tăria credinței, în sfințenia vieții, în avuția și căldura iubirei de D-zeu și de oameni, în pietatea lui umilită, precum și în zelul lui cel mare pentru binele comun, căci numai astfel îi vom putea aduce tributul nostru de respect, recunoștință și venerațiune pentru numeroasele și mărețele servicii aduse bisericii și în genere creștinismului. Iar prin cinstirea dată lui, vom premări pe Dumnezeu, carele face minunate voile sale între sfinți.

Iar noi, elevi seminarisți, ca unii ce azi sărbătorim pe patronii și protectorii idealurilor noastre, să ne adresăm cătră dânsii cu pietate și să le grăim:

Sfinților Trei-Ierarhi și mari dascăli ai lumii!

Fiți întrepunători la Dumnezeu pentru noi, cari ne pregătim a urmă în lume chemarea pe care Voi ați îndeplinit-o cu un așa de strălucit succes! Mijlociți, ca în fiecare din noi să se răsrângă virtuțile

voastre preoțești și creștinești! Faceți să se reproducă fie cât de modest chipul luminos al unuia dintre voi, spre mărirea lui Dumnezeu, spre lauda voastră, spre onoarea preoției, spre binele vremelnic și vecinic al turmei ce ni-se va încredința, spre înflorirea bisericii și a patriei române, pe care să le susțină Dumnezeu în pace, ca astfel cu bucurie să trâmbițăm totdeauna la ziua cea binevestită a sărbării Voastre, spre lauda voastră și spre mărirea lui Dumnezeu, căruia i-se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și sf. Duh, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor Amin

Evoluțiunea și depravațiunea.

— Urmare. —

Dacă luăm în privire, că sufletul rațional este totodată și procurorul intelectual al misiunii fizice corporale, care prin telegrafia simțului comun, întreținută de sistemul nervilor vecinic activ, în tot momentul i-se anunță și prin boldul natural de conservare îi strunește atenția pentru sine angajată, e de sine înțeles, că la o pulzare a vieții fizice atât de viu accentuată viața spirituală trebuie să fie împărțită între sine și între cea fizică, și această rezultantă diametrală suntem deprinși a o numi concepția normală, pentru că ea stăpânește nivelul întins de legea eternă.

Pe aceasta platformă prescrisă de legea veche se mișcă oamenii drepecți, cari în toată puterea cuvântului pot servi ca modele pentru viața comună socială pentru că țin cumpăna dreaptă între drepturile vieții fizice și ale celei spirituale. În jos de acest hotar se coboară oamenii de rând, cari se cufundă în robia corpului fizic; și cu cât sporesc în acea cufundare cu atâta mai mult se fac servii păcatului cari de dragul poftelor corporale uită de misiunea firească a sufletului spiritual. Pentru a-i rădica pe aceștia în sus la nivelul normal, dumnezeiasca voință „Logos“ a inspirat bărbați providențiali dotați cu o inteligență superioară, cu o voință esigentă spre înălțimea ideală a unei vieți ocsitonat spirituale, îndreptată în sborul ei spre culmea perfecțiunei. Cel mai de pe urmă și mai perfect din acei bărbați aleși a fost omul Iisus, în care dumnezeiasca voință „Logos“ s'a încarnat în toată plenitudinea puterii sale; și aceasta superlativă încarnare a dumnezeiescului Logos noi o numim îndumnezeirea omului Iisus, care întrunind în sine toate capacitățile geniilor puși de D-z. provedință de asupra peste linia normală ni-se prezintă ca primumul aleșilor, de aceea el singur între toți poartă escelentul nume de *Hristos*.

În cuvintele sale rostite tinărului avut: „Dacă vrei, să moștenești viața eternă, ține poruncile, eară de voiești să fii perfect despoaie-te de toate averile tale și vei dobândi comori neperitoare; adevăr zic vouă, cu anevoie va intra bogatul întru împărăția ceriului“. Hristos ne arată aceste trei regiuni treptate, în cari pășunează fii omenești, fiecare după a sa vointară dispoziție. Cvintesența vieții psihofizice este fără de îndoială conștiința de sine compusă conti-

nuativ din partea cunoscătoare, intelectuală sau subiectă, care notează toate evenimentele petrecute în noi și cu noi, și partea cunoscută sau obiectă compusă din suma evenimentelor notate de către conștiința subiectă.

Inteligența cât timp încă nu desvoaltă o activitate notorică în sferile superioare, conștiința subiectă deocamdată nu are de notat decât evenimente fizice, pe cari le resimte prin senzul comun.

De aceea copilul mic, al cărui suflet este încă o foaie nescrisă, nu are de notat decât, că el fizic se află bine sau rău, se simte numai ca corp, ceea ce dovedește prin aceea, că despre sine vorbește în persoana a treia. Îndată ce a ajuns aceea treaptă de dezvoltare intelectuală, că el se poate pe sine deosebi de celelalte obiecte, atunci de abia începe a vorbi în persoana întâia, pentru care scop se folosește de cuvântul *eu*, înțelegând sub acel nominativ protonominal întreaga sa conștiință individuală.

Dară și conținutul aceleia depinde dela capacitatea specifică a evenimentelor notate, analog ca și gradul artistului dela iscusința sa, și valoarea artefactelor dela executarea lor. Conținutul de conștiința obiectă va fi deci altul la cel orb născut și altul la cel cu vederi, altul la cel tare și altul la cel debil, altul la acel avut și altul la cel desmoștenit de bunurile pământești, analog ca sunetul dat de un vas plin și altul gol. Resonantul clavirului e capabil a nota toate tonurile, dară el sună totdeauna numai tonul produs. Omul cu cât notează mai mult evenimente fizice decât intelectualele, cu atâta se simte mai mult ca corp decât ca spirit. Cel înzestrat cu considerabile forțe intelectuale și cu adevărate cunoștințe se apropie cu îndrăzneală de cele mai grele probleme competente priceperii sale pe când cel lipsit nici nu gândește la dânsule.

Din această lege rezultă și faptul, că omul neinaintat în cultură voind a accentua *eul* său el se bate în piept, lovește cu piciorul, neagă și afirmă cu capul și sub *eul* său înțelege mai mult corpul decât spiritul, de care e mai puțin conștiut, pentru că mai puțin se ocupă de dânsul; pe când cel intelectual înaintat înțelege sub *eul* său mai mult participarea spiritului decât a corpului, pe care îl privește mai mult de un mediu spre manifestarea spiritului decât de un tiran, cărui acesta ar avea să-i slujască în toate pasiunile orbe.

Consecutiv unul se laudă cu puterea fizică, altul cu cea intelectuală, după cum în conștiința sa precumpenește ori una ori alta. Dela acel conținut depinde și concepția misiunii. Unul căutând-o în contentarea aspirațiilor de natură fizică privește ideea *frumos* și *plăcut* de ecivalentă cu ideea „bine” și ceea ce convine dispozițiilor sale senzuale el află de just, altul rădicându-se peste acest nivel ordinar le sondează după valoarea lor etică.

(Va urma.)

Despre folosul creșterii relig.-morale a pruncilor.

— Cuvânt către părinți, —

de

Pr. D. Voniga.

(Urmare.)

Prin acestea am arătat motivul care îndatorește pe părinți a cultiva în inima copiilor lor sâmtămintele religioase, chiar din cea mai fragedă etate; iar în următoarele — după preotul pedagog Paulik — voi arăta modul prin care se poate cultiva cu înlesnire și cu efect în inima copiilor, ideea despre Dumnezeu și adevărurile religiei și ale morale creștine.

Premi — zice citatul autor — în meditațiunea sa despre creșterea religioasă în familie, că spre acest scop raționările abstracte nu sunt potrivite de loc, ci precum pictorul cel dibaci, mai întâi numai prin câteva puncte și trăsuri generale deseamnă pe pânză ideea ce i-s'a născut, așa și educatorul cel corect, mai întâi numai cu încetul și prin trăsuri generale va desemna și respective va introduce în spiritul copilului ideea Dumnezeirei. Celea mai potrivite ocaziuni și mijloace spre acest scop le aflăm atât în viața omenească, cât și în feluritele fenomene ale naturii.

În ceriu se aude tunet d. ex., și fulgerile despică norul, iar ploaia se varsă din gros. Aceste fenomene desigur că vor atrage atențiunea copilului. Și o, ce momente, ce ocaziuni potrivite sunt aceste pentru a vorbi copilului despre Dumnezeu și despre a lui putere nemărginită. Dumnezeu cel puternic întocmește aceste lucruri, el trimite ploaia pe pământ la bună-vreme, și prin întocmirile sale bune se îngrijește de toate creaturile sale etc. vor putea vorbi la astfel de ocaziuni și în astfel de moment părinții către copiii lor.

Privim d. ex. la soarele luminos și sâmtim căldura binefăcătoare a razelor sale, privim la lunca înverzită și la holdele împodobite cu spice aurii — și ne oprim. Atragem atențiunea copiilor asupra acestor fenomene și frumseți naturale și le spunem că toate sunt dela Dumnezeu. El le-a creat în lume și ni-le lasă nouă spre folosință. Așa se îngrijește Creatorul de creaturile Sale. Noi suntem creaturile lui Dumnezeu și Dumnezeu se îngrijește de noi trimițându-ne toate darurile și toate binecuvântările Sale, fără de cari n'am putea trăi, ci ar trebui să perim cu toții. Dar Dumnezeu ne iubește și tocmai pentru că ne iubește ne și dă nouă toate darurile și toate bunătățile Sale. De aceea și noi trebuie să-l iubim, și iubirea noastră către Dumnezeu trebuie să o arătăm prin mulțumirea și prin recunoștința noastră pentru bunătățile ce ni-le dă.

În acest mod se poate apoi deșteptă în sufletul copiilor ideea despre Dumnezeu și despre bunătatea lui nemărginită, care deșteptându-se odată în ei, se va deștepta în ei și sâmtământul de iubire și de recunoștință către dânsul.

Apoi ori ce fel de întâplări și casuri înbucurătoare și întristătoare ce pot obveni în viața omenească, toate pot fi mijloace de bun efect spre deșteptarea și spre dezvoltarea sâmtămintelor religioase morale în inima fragedă și accesibilă a copiilor. La sărbătorile de bucurie cum sunt de ex. *Crăciunul și Paștile*, ce ocaziune potrivită vor putea afla părinții a vorbi copiilor lor despre Mântuitorul Hristos, și a-i îndemna ca pentru iubirea lui nemărginită arătată față de noi și ei să-l adoare. Iar în cazuri de întristare părinții vor putea învăța pe copii lor a se liniști în hotărârea cea prea înțeleaptă a lui Dumnezeu, și a aștepta ajutor

și mângăere dela dânsul, învățându-i totodată, că izvorul cel mai bogat de mângăere dulce între suferințele acestei vieți este *rugăciunea*.

Și multe alte pilde s'ar putea produce spre a arăta că în ce chip se pot folosi fenomenele zilnice ale vieții și ale naturii ca mijloace spre cultivarea sâmtămintelor religioase-morale în inimile cele fragede și accesibile ale copiilor. Urmeze însă fieștecăre părinte sfatul înțelept al celebrului autor *Jean Paul*, care ne zice: dacă vei vedea că în natură se manifestează cea ce e mareț, — în furtuni, în tunete, în cerul stelat, în florile câmpului, în moarte etc — *spuneți înaintea copiilor vostri numele lui Dumnezeu!* Prin explicarea religioasă morală a acestor evenimente naturale, în sufletul copiilor se va forma imaginea Dumnezeirei, iar sâmtămintele religioase plântate astfel în ei, se vor preface în petri tari spre edificarea Bisericeii sftete a religiosității în inimile lor.

Simțămintele religioase și imaginea lui Dumnezeu formate astfel în inima copiilor, trebuie apoi cultivate și întărite neîncetat, căci numai așa vor putea fi baza și răzămăl vieții lor morale ulterioare. De acea ori ce faptă, ori ce dispozițiune și ori ce referință omească trebuie răportată la Dumnezeu, și ori ce cuget, ori și ce simțământ și ori ce faptă trebuie prezentată copiilor ca lucruri făcute spre slujba lui Dumnezeu, cari dacă vor fi bune se vor răsplăti cu bine, iar dacă vor fi rele se vor răsplăti cu pedeapsă.

În acest chip apoi, deodată cu dezvoltarea fizică a copilului se va dezvolta în el și sâmtământul *responsabilității morale* adecă constiința de faptele sale și sâmtământul de răspundere pentru ele înaintea lui Dumnezeu. Și acest sâmtământ sau constiința sufletească va fi apoi pentru el *acel talizman, care-l va mântui de ispitele ce-l vor putea copleși în viața lui ulterioară*.

*

Afară de mijloacele arătate până aci pentru deșteptarea, cultivarea și învăpierea sâmtămintelor religioase morale, unul dintre cele mai de efect este — *rugăciunea*. De aceea datori sunt părinții a-și deda copii lor a se ruga lui Dumnezeu. Cine nu va ști oare cât este de înălțător și între ispitele acestei vieți de întăritor chipul unei mame ce să roagă împreună cu micii săi copilași? Mulți oameni d'adrechtul acestei obicinuițe din copilărie, de a se ruga adecă împreună cu părinții lor, sau chiar și numai aducerei aminte de zilele când s'au rugat împreună cu dânsi, pot atribui deșteptarea lor din letargia păcatului în care s'au adâncit. Chiar despre sftul *Augustin* se zice, că de pe căile rătăcirilor, pe cari începuse a pleca în tinerete, s'a abătut numai în urma rducerei aminte de rugăciunile ce le-a învățat cu părinții împreună.

De aceea, voi, părinți români, și în spețial voi mame iubitoare, învățați pe copii vostri din tinerete a se ruga luga lui Dumnezeu — și rugați-vă împreună cu ei, căci cine știe de nu va fi și pentru ei aceasta obicinuiță, acel izvor binefăcător, din care li-se va scurge apa cea stâmpărătoare a vieții lor ulterioare, căci nimica nu ridică și nimica nu vindecă inima cea decăzută și zdrobotită de patimele acestei vieți ca tocmai rugăciunea sau meditațiunea asupra Dumnezeirei.

Vorbind despre necesitatea de a învăța pe copii a se ruga lui Dumnezeu, și despre folosul de a se ruga părinții cu ei împreună, nu va fi fără interes, dacă la acest loc voi produce un exemplu, spre a arăta, că rugăciunile părinților rostite împreună cu copiii lor sunt asemenea roabei răcoritoare care umezește pământul si-i dă putere producătoare.

La un preot german cu numele *Flattich* și care era cunoscut de cel mai eminent educător de copii, se prezentase odată un oficiant mai notabil și l-a rugat să primească în casa sa pe un copil răsfățat al său. Părintele măhnit pentru răutatea copilului său spune că a probat toate și a aplicat asupra lui toate mijloacele de îndreptare, dara fără nici un folos. — Atunci preotul întrebă: „Dar oare obicinuița a vă ruga împreună cu răsfățatul? „După răspunsul negativ al părintelui, preotul mai adause: ei bine dar, las că cea ce au neglijat părinții voi suplini eu. Și copilul răsfățat a rămas în casa preotului, care cu ajutorul me totodului său de creștere, adecă cu obiceiul de a se ruga împreună cu el, prefăcuse din el un om blajin, onest și cu frica lui Dumnezeu, — și a dovedit cum rugăciunea luminează sufletul omului (* v. opul meu „*Etica creștinească*“ p. 61.)

(Va urma.)

Din trecutul nostru cultural.

— Urmare. —

Perioada eroică. La începutul veacului al XIX-lea, când în viața culturală a neamului românesc se încrucează influența grecească, a școlii ardelenne și influența franceză, aceste diferite influențe se resimte și în lucrările literare. Astfel, *Costache Konaki*¹⁾ e influențat de literatura decadentă franceză și de literatura neogrecească, cu o sentimentalitate exagerată. *Văcărescu*¹⁾ în Muntenia și *Asachi*¹⁾ în Moldova, bunăoară, au, aceleași însușiri ca și *Konachi*¹⁾, plus un adaos de latinizm poetic (Traian și Dacia = *Dochia*).

În Ardeal totul e latinizm și etimologism, afară de modestele scrieri cu caracter poetic primitiv, scrise pentru poporul care, având școală, cerea carte.

Fără controlul serios al unei critice, literatura, mai ales cea de duzină, e foarte productivă; așa mai e această perioadă productivă și pe terenul activității politice, căci se apropie vremea acțiunii așa zisei generații dela 1848, avântată în naționalizmul său.

Caracterisându-se această perioadă print'o producțiune febrilă de traduceri de classici străini; întemeiere de ziare, (*Curierul lui Heliade*¹⁾ în București, *Albina* (*Asachi*) în Iași apoi *Gazeta de Transilvania* și *Foaie pentru minte inimă și literatură* (în Brașov), ale lui *George Barițiu*, — cari, aceste din urmă găzduesc și scriitori de peste Munți și se citesc și în principate; prin întemeiere de teatre, în Moldova și în Muntenia: se poate numi, perioadă eroică, căci îmbrățișează toate terenele și se caracterizează prin sinceritatea — deși în mare parte naivă a factorilor săi.

Și cu toată febrilitatea, în această perioadă apar și primele acorduri critice (1840) și se produc și scriitori de valoare, cum e *C. Negruzzi*, întemeietorul prozei, în Moldova, *V. Alexandri* și *D. Bolintineanu*, cari desgroapă trecutul național, și fac să se cutremure coarda sentimentului patriotic. *Ion Măiorescu*, care studiază ca cel dintâi, dialectul istrian, și totodată are

¹⁾ Cunoscuți din capitolele anterioare.

rol politic și în viața Munteniei și a Ardealului, apoi marele în inimă și suferințe Nicolae Bălcescu, fabulistul-filosof Gr. Alexandrescu, începătorul scrierii și adunării literaturii pentru popor și din popor Anton Pann, Vas. Cârlova mort prea de tiner, care a scris frumoasele poezii patriotice „Oda oștirii“¹⁾ și „Ruinele Târgoviștei“, și mult cântata „Un păstor tinăr“, George Sion, autorul poeziei „Limba română“²⁾ — toată aceea pleiadă, și opera sa, dau un avânt dezvoltării neamului românesc și provoacă însuflețire în toate direcțiunile vieții naționale.

Această perioadă se caracterizează prin încrederea în sine, admirația trecutului istoric și afirmarea latinității neamului românesc. Ea e însoțită, în principate, de emancipare politică de actele revoluționare dela 1848, cari aduc unirea principatelor, dela 1857 și 1859, cari aduc crearea României moderne. În Ardeal, munca asiduă aduce întemeierea de instituții bisericești și culturale, pentru Români (Șaguna).

Dintre scriitorii acestei perioade vom lua în revistă numai pe cei ce și în urma criticii serioase, prezintă un fond real. Să începem cu un ardelean.

G. Barițiu s'a născut în Jucul-de-jos (la 1812) și a învățat în Cluj și Blaj, La 1835 terminând teologia, e profesor în Blaj, chemat la Brașov slugește nouă ani ca învățător, la școala ortodoxă, deși el e unit. La 1838 întemeiază două ziare: „Gazeta de Transilvania“ politică și „Foaie pentru minte...“ literară, continuând începutul din Barac din 1837. Trecând

¹⁾ Din „Marșul“ înălțării steagului național la 1831:

Frații mei! copii războinici,
ascultare mării dați!
Iată ceasul, mic și mare,
armele să 'mbrățișați,
Glasul nostru strigând: „Arme!“
pe strămoși a deșteptat,
Ale căroră țărână
în morminte s'au mișcat
Ș'alor umbre 'n veci tăcute
Stau cât colo nevăzute,
Privind steagul înălțat.

*

Arma, iată că lucește!
Slava, iată că zimbește!
Steagul, iată s'a nălțat!

(Cârlova).

²⁾ „Din Limba română“. —

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Altă limb' armonioasă
Ca ea nu găsim.

*

Românașul o iubește
Ca sufletul său,
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!

(G. Sion).

la Sibiiu, unde redactează, ca secretar al „Asociațiunii Transilvaniei, pentru cultura poporului român“ organul „Transilvania“, publică și ziarul politic „Observatorul“ (1878—1885). Membru al „Academiei Române“ din București, la 1893 e ales președinte al ei. Moare în același an, fiind și președinte al „Asoc. Trans.“ după o viață muncită, încărcat cu toate onorurile ce i-le putea da neamul său, pentru care a muncit viața sa toată. — Opera lui principală e: *Părți alese din istoria Transilvaniei*, trei volume, cuprinzând ultimele două veacuri din trecutul Ardealului,¹⁾ (1698—1884).

În ce privește importanța activității publicistice alui G. Barițiu, el încă dela început publică articole de direcție, cum nu se mai scriseseră în Ardeal. Are un cerc de interes și o cultură generală mult mai mari decât ale lui Heliade și e mult mai vorbăreț, mai sfătos, mai practic și aplicat spre povețe decât Asachi (N. Iorga: Ist. lit. rom. în veacul XIX. 310).

Asachi n'avea de ce să se supere; Heliade putea să-și vadă de asemenea contestată, obiectiv și motivat, inferioritatea, față de iscusitul ardelean.

(Va urma.)

Lămuriri

în chestia reuniunii învăț. din stânga Murășului.

La cronică numărului prim, făcută de anonimul s. despre adunarea reuniunii noastre dela Timișoara, mă simt dator a da unele lămuriri. Adunarea din chestiune a decis, ase rugă Ven. Consistor:

a) a dispune ca comunele cari au ridicat salarele, să iee serioase dispozițiuni și pentru solvirea lor la timpul normat în lege.

b) unde nu s'a manifestat destul interes pentru salvarea școalelor, să se esmită comisari consistoriali, bărbați cu autoritatea și inteligența recerută, cari să însuflețească poporul pentru cauză.

c) iar unde poporul nu poate, să se facă încă la timpul prescris în lege demersuri pentru cererea ajutorului de stat.

d) pentru serbările școlare întru memoria marelui Andrei, să se deie învățătorilor materialul recerut într'un călăuz, care să cuprindă: discursuri, poezii și cântări simple înduiet.

La aceste rogări, făcute de cei îndrept, vine dl s. și și ia aerul a întrebă „Quo jure?“ trebuința de a fi sfătuite în aceasta formă autoritățile de aceia corporațiune de reuniune“.

Să poate un dispreț mai mare, la adresa unei corporațiuni oficiale culturale, aduse de organul oficial al diecezei?!

¹⁾ Pentru legăturile sale cu cercurile culturale de peste Munți, și pentru că e singurul lucrător pe terenul literar, de mai mare importanță, între anii 1830—1880 la noi, l-am amintit aci pe G. Barițiu, — neputându-l înregimenta nici în modesta noastră literatură bisericească nici în mișcarea culturală-poporană, pornită la încheierea veacului al XVIII-lea în Ardeal, ca neobosit în reprezentarea intereselor neamului său, fără rezerve și fără prejudeții obicinuite la contemporanii săi.

Dorim să se știe, că în raionul acestei reuniuni mai mulți învățători au fost calificați ca neapți pentru propunerea limbei maghiare. Acești învățători au servit și peste 2—3 decenii cu salare de 600 coroane.

Cu drept cuvânt reclamă acești apostoli sacriificați, încă-i posibilul ajutor, urcarea salarului și prin acela a îndreptării lor la penziune.

Tot învățătorii acestei reuniuni, cu convocare la cazuri concrete, au ridicat întemeiate plângeri, că în raionul acestei reuniuni s'au făcut numiri de comisari consistoriali în chestia școalelor, în persoane nu tocmai fericite alese.

Spre lauda celor consicii fie zis, s'a făcut în unele părți ce s'a putut, dar fiene permis a fi interpretul sincer al învățătorimei și a o spune în toată sinceritatea, că într'o chestiune de o extremă importanță, ca cea a salvării școalelor, am fi așteptat să se organizeze o acțiune mai serioasă și într'un stil mai mare.

Sunt multe mizeriile din provincă, cari reclamă ca pentru calmarea lor, încă-i în fața unor asemenea mărețe acțiuni, să se esmită adevărate autorități și inteligențe, cari poartă în inima lor focul sacru al datoriei de neam, în aceste vremuri de grea cercare.

Căți meritați deputați congresuali, sinodali și venerați asesori consistoriali știu combinate de minune omisiunile ven. noastre autorități, ne-ar fi servit spre mângâiere, când i-am fi văzut prin comune în calitate de comisari consistoriali, capacitând și însuflind poporul pentru marele ideal.

Ni-se va reflectă, că încă e timp. Dorim să se știe, că ori și ce acțiune se duce la izbândă, dacă e pornită încă sub impresia primelor momente. Lăsați numai să se calmeze însuflirea produsă în sânul poporului de primele momente și veți vedea cu ce greutate veți redeșteptă, poate numai în parte, însuflirea ce ați lăsat-o să se stingă, când eră în apogeul ei.

Un beliduce, carele nu intră cu o forță respectabilă în luptă, la deschiderea primului foc, a riscat d'acapo rezultatul campaniei.

Revenind la cronică anonimului s., cu drept cuvânt întrebăm noi „Quo jure?“ ni-se dispută dreptul de a rogă ven. noastre autorități în chestiuni cari privesc școala, a cărei legitimi reprezentanți suntem noi?

Ca neimplinire a datorinței să impută învățătorimei și special subscrisului, că organului oficial al diecezei nu i-s'a trimis raport despre aceia adunare. Să fim scuzați, dar noi așa credem, că organul oficial al diecezei aveă sfântă datorință, și în special Dl. s., ca în aceste vremuri de grea ispită, să fie reprezentat la o adunare oficială de învățători. „Quo jure?“ Dl. s. incriminează învățătorimea, pentru neimplinirea propriilor sale îndatoriri!

De altcum, a face pe raportorul benevol al unui ziar, este un act de bunăvoință și bunăcuviință aduce cu sine, ca în asemenea cazuri, să nu pretindem, ci să rogăm încă la timp.

În ce privește stângerea luminei didactice dela Sibiu, cad de acord cu Dl. s., învățătorimea nu și-a împlinit datorința.

Doresc însă să se știe, că probabil și comitetul de redacție își va aveă răspunderea pentru cauză.

Când am fost la Sibiu în anchetă, conferința delegaților s'a declarat pentru susținerea „Vetrei Școlare“, puiind unica condiție, ca în comitetul de redacție să între și câte un învățător din fiecare dieceză. Eu am și făcut la timpul său recomandăție în persoanele colegilor George Jian pentru dieceza Caransebeșului și Iosif Moldovan pentru dieceza Aradului; dar refuzarea

categorică a on. comitet de redacțiune, a făcut rea impresie asupra învățătorimei.

Reuniunea noastră a revenit la chestia ziarului pedagogic. Ne-ar cădea nespul de bine, dacă am vedea că și on. corp profesoral dela pedagogiul aradan ar urmări cu toată atenția mișcarea învățătorimei și perondându-se, ar descinde și în sinul celor trei reuniuni din dieceză. *Memento* să fie tuturor celor chemați faptul, că în reuniunea Timișoreană *autoritățile străine* au fost reprezentate de sus până jos.

De ne-am face toți datoria, multe nu ar fi așa cum sunt. Nu inculpați, ci vă interesați și împliniți toți cei chemați datoria, căci zilele grele sunt.

Comloșul mare, 12/25 Ianuarie 1908.

Iuliu Vuia.

N. R. Publicând în extenso lămuririle de mai sus — prin cari ni-se aduce și un serviciu informativ nepremeditat —, din partea noastră credem a fi de ajuns să mai fixăm, spre mai deplină clarificare, momentele cari au provocat scrierea cronicii înpricinată și anume:

a., Dacă despre gestiunile Reuniunii din chestiune se pot trimite rapoarte ziarelor mai puțin apropiate da dânsa, decât foaia oficioasă bisericească și școlară, „în aceste zile grele“, de ce nu s'ar cuveni, să se trimită și la... „B. și Ș.“? b., Conștiinți despre raportul dintre superiori și subalterni, credem că avem nu numai dreptul ci și datorința, de a atrage atențiunea asupra unui defect formal, indicat cu izvorul de unde a fost citat.

Quod erat demonstrandum!

CRONICA.

† George Telescu, canonic gr. cat. la capitolul din Lugoj, a răposat în Domnul, în vârstă de 68 ani. Defunctul a fost aproape trei decenii protopop în Arad și s'a bucurat de stima tuturor aceluora ce l-au cunoscut, ca om distins prin cultură, bun de inimă și devotat chemării. În mormântarea lui s'a făcut la 24 Ian. Ne alăturăm la jalea întristatei familii.

† Grigorie Sima alui Ion, preot ort. român în Cărpiniș, om de o rară inteligență și hărnicie, un talentat scriitor de povești poporane, tovarăș de activitate alui I. Slavici, I. T. Mera, și alții, în coloanele vechii „Tribuna“, a răposat. Un talentat deosebit, împiedecat de greutățile vieții de a-și da măsura puterii, am pierdut într'insul. Odihnească cu dreptii! Fie vecinică pomenirea lui!

Necrolog. Corpul învățătoresc dela școala capitală ortodoxă română din Lugoj are profunda durere a aduce la cunoștință, că valorosul coleg Vasile Nicolescu fost învățător, primul comisar școlar, întemeietorul și primul prezident al „Reuniunii învățătorilor dela școalele confesionale ort. române din dieceza Caransebeșului“, fondatorul casei române și membru în direcțiunea institului de credit „Lugoșana“, după o activitate laborioasă de 45 ani pe terenul luminării poporului și a penzionării sale de 13 ani în urma unui morb scurt și împărțit cu sfințele Taine a răposat în Domnul Mercuri în 9/22 Ianuarie, c. la orele 7 seara în etate de 75 ani. Osemintele pământeste ale scumpului decedat s'au așezat spre vecinica odihnă Vineri în 11/24 Ianuarie, c. la orele 2 d. a. în cimiterul ortodox român din loc. Lugoj, 10/23 Ianuarie, 1908. Fie-i țărâna ușoară și memoria eternă! — Corpul învățătoresc.

Serbarea unui iubileu de 50 ani. A doua zi de Botez a. c. frunțașă comună Nădlac a serbat iubileul de 50 ani de muncă la altarul Domnului a Mult On. preot Vicențiu Marcoviciu. Nădlăcanii peste tot s'au nuzit a se arăta demni de păstorul lor sufletesc, care i-a luminat și condus cătră limanul mântuirii timp de un jumătate de secol. Masa comună din partea a vre-o 90 persoane s'a luat în ospătăria „V. Crișan“ unde s'au rostit mi multe toaste în onoarea și sănătatea iubilantului. Cu acest prilej din partea prezenților s'a expedit P. S. Sale D-lui Episcop diecezan și o telegramă de aderență. Animația a fost potențată și de arcușul dibaciului lăutar „Lipitor“ din Nădlac. Iubilantului, în decursul prânzului i-s'au trimis mai multe depeșe de felicitare, dela prietini, rudenii și cunoșcuți.

Iubilantul e unul dintre acei onorabili preoți, cari au dat sprijin după puțință cauzelor învățătorești. Eu un preot vrednic și cu frumoase cunoștințe. Ca predicator al amvonului, în statul preoțesc are puținii semeni.

B.

Logodnă. *Nicolae Savi* învățător în Alioș și *Sofia Căprucean* din Lipova, s'au logodit.

Anunț.

Subscrisul încă din an 1005, pe cale poștală în mod necunoscut, perzându-mi-se: »Testimoniul de cvalificațiune învățătorească« prestat la Arad, în Seminariul diecezan gr. or, rom. la 5/18 Iunie 1903, Nr. 995/1903, precum și »Decretul« învățătoresc prestat dela Ven. Consistor gr. or. rom. din Arad în an. 1904 luna Octomvrie, rog pe aceasta cale pe aflătorul acelor »Documente« a mi-le înapoia pe lângă o remunerație acomodată.

Bulza, la 1/14 Ianuarie 1908.

Cu deosebit respect:

Emeric Balla,
învățător.

u. p. Facset (Krassó-sz. m.)

2

Cronică bibliografică.

Luceafărul nr. 1—2 cu următorul sumar: Oct. Goga, Poezie. C. Sandu-Aldea, Pe drumul Bărăganului. Elena Farago, Scrisoare (poezie). Al. Ciura, Aduceri aminte. Din popor (poezie). Ioan Ciocârlan, Inimă de mamă (nuvelă). I. U. Soricu, Sonete. O. de Cozmutza, Scrisori din Paris. G. C. Ionescu, Dela țară Cronică: Anul nou în viața literară. Drama românească. „Die Karpathen“. Regele poet Oscar II al Suediei. Rectificare. — Poșta administrației. — Ilustrațiuni: Cottet: Pescari în port. O. Spaethe: Pictorul Luchian. Luchian: Păstor cu oi. Luchian: Peisagiu. Cottet: Doiiu. Caricaturistul Iser în atelierul său. Iser: O bucureșteancă. Cottet: Doliu. Cottet: Oarbă. Ch. Cottet de Ed. Steichen. Regele-poet Oscar II al Suediei.

Concurs.

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătorești vacante din **Baia**, pprezviteratul Radnei, prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 zile**, dela prima publicare în organul „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În natură: locuință, cu 2 chilli și cuină, apoi grajd și grădină de lemne; 2. Salar 600 cor. din această sumă învățătorul se va îngriji de lemne, pentru încălzirea salei de învățământ; 3. Spese de conferințe 20 cor. 4. Pentru curatorat 14 cor: 5. Dela înmormântări, unde va fi poștit, 1 coroană.

Recurenții să-și susțearnă recursurile ajustate conform Regulamentul și adresate comitetului parohial din Baia — Prea On. Oficiu pprezvitaral în M. Radna și să se prezinte — în termenul regulamentar — în sf. Biserica din Baia, spre a-și arăta dexteritatea în cântec și tipic.

Baia, în 11/24 Nov. 1907.

Comitetul parohial

În conțelegere cu: *Procopie Givulescu*, pprezviter insp. de școale.

—□—

3—3

➔ **Compactor român în Arad** ➔

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșă.

Legătură fină și durabilă.

➔ **Prețuri moderate.** ➔

19

